

Oświetlenie światłocieniowe

Projektowanie oświetlenia przypomina partię szachów, którą możemy zacząć pionem królewskim lub hetmańskim, otwierając pole manewru innym figurom. Szachista, grający białymi figurami, narzuca styl walki przeciwnikowi. Podobnie w studiu – wybór pierwszej oprawy oświetleniowej, pełniącej rolę światła kluczowego, podporządkowuje inne źródła światła, wyznaczając im określone rolę w budowaniu atmosfery oświetleniowej. W oświetleniu światłocieniowym rolę światła kluczowego spełniają światła kierunkowe, formowane przez odbłyśniki lub projektory oświetleniowe.

Odblýsnyk do parasolki występuje w każdym systemie oświetleniowym. Charakteryzuje się dużym kątem rozwarcia wiązki świetlnej, wynoszącym w większości przypadków 120° . Jego zadaniem jest takie ukształtowanie strumienia świetlnego, emitowanego przez źródło światła, aby cała czasza parasolki była równomiernie wypełniona energią promienistą, która po odbiciu od jej wewnętrznego pokrycia równomiernym światłem wypełniła plan zdjęciowy. Parasolki, odbijające lub półprzezroczyste mogą pełnić rolę światła kluczowego w oświetleniu tonalnym. Przy projektowaniu oświetlenia światłocieniowego takie posunięcie jest nienajlepsze, przypomina otwarcie pionem na skraju szachownicy, oddające bez walki przeciwnikowi całe centrum szachownicy w niepodzielne panowanie. Z lepszym skutkiem możemy wykorzystać odblýsnyk bez parasolki, otrzymując efekt zdjęciowy jak na powyższym zdjęciu. Osiągnięty rezultat możemy uznać za zadawalający, jednak tę rolę znacznie lepiej spełnią inne odblýsnyki systemu, o znacznie mniejszym kącie rozwarcia wiązki świetlnej. Dzięki temu odblýsnyki te mają wyższą sprawność świetlną, co w praktyce zdjęciowej przekłada się na możliwość silniejszego przysłonięcia obiektywu, lub, zmniejszenie energii błysku.

To zdjęcie zostało wykonane przy wykorzystaniu jednego źródła światła: jako światło kluczowe została wykorzystana lampa Fomei Digitalis 600 z odbłyśnikiem o średnicy wewnętrznej 21 cm z plasterem miodu 10°. Lampa została ustawiona w pozycji 300°/30°, czyli mówiąc inaczej, po prawej stronie kamery zdjęciowej, a kąt padania promieni świetlnych wynosił 30°. Takie pochylenie osi optycznej źródła światła nie jest przypadkowe, bowiem w wielu sytuacjach zdjęciowych w plenerze, pod takim kątem promienie słoneczne oświetlają fotografowane obiekty.

Odbłyśnik 21 bez plastrów miodu ma kąt rozwarcia wiązki świetlnej równy 60°. Z odległości 1,5 m z tej pozycji cała postać byłaby oświetlona równomiernie. Jedną z właściwości tego odbłyśnika jest bardzo duża równomierność plamy świetlnej.

Zastosowanie jednego z plastrów miodu (do dyspozycji mamy trzy o różnych gęstościach oczek siatki), które zmniejszają kąt rozwarcia wiązki świetlnej odpowiednio: do 40° - najrzadsze oczka siatki, do 30° - średnie oczka i do 10° - siatka o najgęstszych oczkach. Stosowanie plastrów miodu zmienia rozkład jasności plamy świetlnej – jej jasność jest największa w centralnej partii wiązki świetlnej, promienie świetlne, bardziej odchylone od osi optycznej niosą coraz mniejszą ilość energii promienistej i w rezultacie jasność plamy zmniejsza się coraz bardziej w miarę oddalania od środka. Efektem obrazowym takiego uformowania wiązki świetlnej przez odbłyśnik z plasterem miodu jest uzyskanie jaśniejszego waloru twarzy w stosunku do rąk. Wykorzystujemy ten efekt dla podkreślenia światłem elementów ważnych treściowo i kompozycyjnie – w tym przypadku jednoznacznie wskazujemy na ważność twarzy, ręce z wachlarzem są elementami znaczeniowo mniej ważnymi.

To zdjęcie różni się od poprzedniego tylko tym, że z odbłyśnika został usunięty plaster miodu. Światło równomiernie oświetla fotografowaną postać, ręce są tak samo ważne jak twarz.

Dla lepszego zilustrowania działania gęstości plastrów podajemy następujące przykłady zdjęciowe. Zdjęcie „a” zostało wykonane z wykorzystaniem plastra miodu 10° , zdjęcie „b”, z plastrzem miodu 30° . Przy bocznych ustawieniach światła kluczowego tło przy wykorzystaniu plastrów miodu o gęstych oczkach siatki jest niemal czarne, przy wykorzystaniu siatek rzadszych, tło po przeciwnej stronie światła kluczowego jest znacznie jaśniejsze od części, znajdującej się po stronie oprawy oświetleniowej.

Zróznicowanie wielkości plam świetlnych, formowanych przez odbłyśniki z plastrami miodu o różnej gęstości oczek siatki jest jeszcze bardziej widoczne przy zdjęciach całej postaci. Zdjęcie „a” zostało wykonane z plastrzem miodu 10° , zdjęcie „b” – z plastrzem miodu 30° .

W każdym systemie oświetleniowym znajduje się odbłyśnik o dużej średnicy, przeznaczony do prac portretowych. W systemie Fomei takim odbłyśnikiem jest odbłyśnik o średnicy wewnętrznej 43 cm, nazywany przez producenta Soft. Od innych odbłyśników wyróżnia go osłonięcie źródła światła blaszanym kołpakiem, którego zadaniem jest odbicie promieni centralnych wiązki świetlnej i skierowanie ich na boczne i tylne powierzchnie. Duża głębokość odbłyśnika powoduje, że mimo znacznego rozproszenia, kąt rozwarcia wiązki świetlnej wynosi tylko 30° , a więc tyle, co średni kąt wiązki emitowanej przez projektory oświetleniowe, lub odbłyśnika 21 cm z plastrzem miodu 30° . Zdjęcie całej postaci, które zamieszczamy poniżej, charakterem oświetlenia przypomina zdjęcie „b” z poprzedniego przykładu.

Te właściwości tego odbłyśnika sprawiają, że w celu równomiernego oświetlenia całej postaci potrzebne jest światło wypełniające, które ma za zadanie zmniejszyć kontrast oświetlenia, a tym samym głębokość cieni.

Dobór opraw oświetleniowych oraz ich rozmieszczenie w przestrzeni studia jest jednym z najważniejszych zagadnień przy projektowaniu oświetlenia. Od

starannego przemyślenia zadania fotograficznego zależy końcowy efekt, oraz sam przebieg sesji zdjęciowej. Mata królowi możemy dać hetmanem, wieżą, lub parą gońców. Może to także uczynić zwykły pionek, mądrze prowadzony przez swojego króla.

Każdy fotograf ma swoje ulubione elementy formujące i modelujące wiązkę świetlną. Sposób ich użycia, rozmieszczenie poszczególnych jednostek oświetleniowych na planie zdjęciowym oraz umiejętne stosowanie wielkości i jasności plam świetlnych tworzy charakterystyczną dla autora zdjęć atmosferę świetlną, którą nazywamy stylem oświetleniowym.

To zdjęcie zostało wykonane zespołem świateł. Jako światło kluczowe została wykorzystana lampa Fomei Digitalis 600 z odbłyśnikiem 43 cm. Jak zostało wykonane to zdjęcie, opowiemy przy najbliższym spotkaniu.

Tekst i zdjęcia; Leonard Karpiłowski

Zdjęcia wykonano kamerą Mamiya 645 AFDIII z przystawką cyfrową ZD w Studiu Praga by Fomei

*Autor Leonard Karpiłowski
Opublikowano w portalu SwiatObrazu.pl*